

СТАНОВИЩЕ

от доц д-р Наум Илиев Кайчев

(Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“)

за дисертационния труд на Димитър Георгиев Добрев

на тема:

„НАТО И ГРЪЦКО-ЮГОСЛАВСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ (1952-1967)“

Институт за балканистика с център по тракология към БАН

Научна област: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.2 „История и археология“

Темата на дисертационния труд „НАТО и гръцко-югославските отношения (1952-1967)“ с научен ръководител чл.-кор. проф. дин Александър Костов е избрана особено сполучливо, тъй като подобно монографично изследване не е било изготвяно не само в България, съответно има много аспекти от темата, които не са били разглеждани досега в световната историография, а от друга страна тя има и несъмнена съвременна значимост за познанието ни на днешните Балкани и за тяхното място в системата на североатлантическата сигурност.

Дисертацията е в обем 278 страници и съдържа увод, три глави, заключение и списък на изворите и литературата. Трудът е базиран върху впечатляващо обемна българска, сръбска и особено англоезична (включително от гръцки автори) историография по изследвания проблем, на публикувани, включително в електронното пространство документи, както и на допълнителен набор от непубликувани извори – дипломатическа кореспонденция, издирена в българския централен архив и в Архива на Югославия в Белград. Богатата база от източници е основата, върху която дисертантът е изградил пълноценно изследване, което успешно проучва и анализира основните аспекти на разглежданата тема.

В съответствие с вижданията си за динамиката на епохата г-н Добрев е разделил дисертацията си на три отделни глави, отразяващи основните характеристики на съответните периоди: интензивното търсене на сигурност от

Белград, Атина и Алианса през 1952-1954; появата на сериозни проблеми, но запазване на устойчивостта на отношенията в изследвания триъгълник през 1955-1959 г.; и набиращите ход тенденции към разпадане на този триъгълник през 1960-1967, предизвикани на глобално ниво от намаляването на заплахата от агресия от Съветския блок, също от възхода на Движението на необвързаните, в което Югославия намира своя почти световна роля, която я води и до отдалечаване от САЩ и НАТО, а в регионален план неблагоприятията на НАТО в Кипър се съчетават с усложненията, предизвикани от противоречията между Югославия и Гърция по македонския въпрос.

Г-н Добрев е завършил магистърска програма по дипломатия и международни отношения и това се е отразило върху неговия подход към изграждането на дисертацията – чрез ползване на максимално голям брой изследвания и първични извори да изгради широка и мащабна картина на взаимоотношенията на НАТО не само с Югославия и Гърция, но и с почти цялото Източно Средиземноморие, и то в глобалния контекст на противопоставянето с Източния блок, ръководен от Съветския съюз. Коректното добросъвестно сравнително-аналитично боравене с източниците е позволило на дисертанта да проучи и изгради много убедително и мащабно изложение на взаимоотношенията на НАТО с двете балкански страни.

Конкретните научни приноси на дисертационния текст са различни, но бих искал да изтъкна аналитичното открояване на продължаващото геополитическо значение на Вардарската долина - през първата половина на 50-те години на XIX век тя е един от основните фокуси на отбранителното планиране на НАТО в неговия Южен фланг (с. 29-38). Приносни моменти има уточняването на мястото на Балканския пакт в системата за колективна отбрана, доминирана от Североатлантическия алианс (с. 66-93). Българската историография не се е спирала обстойно върху мястото на македонския въпрос в югославско-гръцките отношения през 50-те и 60-те години и предлаганата дисертация е положителна крачка в тази насока.

Към предложения труд биха могли да се отправят и някои забележки – в стремежа към изграждане на широка картина и проясняване на всички по-мащабни геополитически фактори, влияещи върху Югославия, Гърция и връзките им с НАТО, често самите гръцко-югославски отношения не получават свето дължимо внимание - вместо да бъдат едно от основни ядра на изложението, в части от дисертацията те се появяват по-скоро като един от многото елементи на изложението. Не е показано доколко НАТО и САЩ взимат отношение към търканията между Белград и Атина по македонския въпрос, а самото място на Македония в гръцко-югославски отношения през периода 1963-1967 г. е предадено съвсем лаконично в последния параграф от дисертацията (с.244-245).

Дисертационният труд се отличава с особено коректно използване на термините. Сред малкото изключения е наименованието „Гръцка гражданска война“ (с. 4, 15, 191 и др.), което авторът употребява под влияние на английската литература. В българската историография неслучайно се е наложило наименованието „Гражданска война в Гърция“, тъй като в идеологическия въоръжен конфликт в Гърция освен гръцкото, участва и значителен брой българомакедонско и друго население. Този пример обаче е почти единственото изключение – дисертантът борави прецизно със сложната политическо-историческа и географска терминология, което е един от показателите за израстването му като изследовател на историята на Студената война на Балканите.

В заключение, имайки предвид посочените несъмнени достойнства на дисертационния труд, подкрепям Уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на г-н Димитър Георгиев Добрев.

Член на научното жури:

София, 14 май 2021 г.

(доц. д-р Н. Кайчев)